

Kitekint? - Globális középkor felé

2009 július 04. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

A modern kor a felvilágosodással indul 1750 körül, majd a második világháborúval ér véget. Ez az ipari forradalom és az ipari társadalom kora, amelyben a piacok és a magántulajdon játszották a főszerepet.

Jeremy Rifkin - aki a tudomány és a technológia fejlődésével foglalkozik, és több nagy sikerű könyv szerzője -

legújabb munkájában azt állítja, hogy vége a magántulajdonnak, helyére a tulajdon új formája áll. A nyugati világban a magántulajdon akkor indult hódító útjára, amikor az 1500-as évek közepét?l Angliában a korábban közösségi tulajdonban lev? legel?ket a földesurak bekerítették, és azt mondták: eddig közös volt, mostantól az enyém. A középkorban minden parasztnak joga volt azon a földön élni, ahol született, majd a földek bekerítésével ez megsz?nt, és megkezd?dött a parasztnak kiszorítása lakóhelyükr?l, ami nagy tömeg? olcsó munkaer? megjelenésével járt a városokban. Erre épült az ipari forradalom új technikájával m?köd? angol gyáripár, majd ez ismétl?dött meg a világ többi országában is. Míg a középkorban a magántulajdon korlátozott, a közösségi tulajdon pedig jelent?s volt a falvakban és a városokban, addig a modern korban a magántulajdon vált korlátlanná, és felhabzsolta a korábbi köztulajdont.

Most megint fordul a kocka, mondja Rifkin - a gazdaságban gyengül a magántulajdon, és meger?södik a tulajdon új formája. Talán a franchise erre a legjobb példa, amikor egy márkanevet, technológiát és szervezési módot adnak át olyan vállalkozóknak, akik elfogadják, hogy szigorúan betartják az el?írásokat - a McDonald's franchise-szerz?dése hatszáz oldalt tesz ki! -, és a vállalkozó használati díjat fizet a névért és a többiért. Nem kerül a vállalkozó tulajdonába sem a név, sem a technológia, sokszor még az üzlet sem, miközben az üzlet m?ködéséhez szükséges eszközök a tulajdonában vannak. A franchise, a bérlet és a lízing azok az üzleti formák, amelyek a tulajdonnak a magán és a közösségi között lev? új formáját jellemzik. Hasonlít ez a középkori tulajdonhoz, ahol ugyan a parasztnak nincs semmije, mégis joga van a földön élni és a földb?l megélni, s minden a földesúré, de nem élhet korlátlanul tulajdonosi jogaival. Minden a legf?bb h?bérúr?é, a király?é, aki ugyan kiadta a birtoklevelet, mégsem adta át korlátlanul a tulajdont a h?bérúr?nak. A franchise- vagy a bérleti és lízingszerz?dést megköt? két fél egyre jobban hasonlít a h?bérúr?hoz és a jobbágyhoz, paraszthoz, és mögöttük ott a király, a részvénytársasági formában m?köd? bérbe adó sok tulajdonosa, közöttük a köztulajdonban álló nyugdíjpénztárak. Érdekes tulajdonosi szerkezet ez - már nem magán, de nem is közösségi, hanem valahol a kett? között. Rifkin azt mondja, hogy a fejlett országok gazdaságában egyre több üzletágban terjed el ez a tulajdonforma, amit "hozzáférési" tulajdonnak nevez, mert senkié, de a szabályok betartásával mindenki képes használni, tehát "hozzáférni". Ahogy a középkorban, ma is hálózatok alakulnak ki: akkor a h?béreseket vertikális hálózatok a királytól lefelé, most a használók, átenged?k és beszállítók horizontális hálózatok. Ahogy a középkorban hatalmas h?bérbirtokok jellemezték a feudális királyságokat, kiterjedt h?béri láncokkal, úgy most is hatalmas szövetségi hálózatok alakulnak ki a vállalatok között.

A polgári magántulajdon helyére lép? középkorias köztes tulajdon alaposan átforgalmazza a társadalmat és az emberi tudatot. A felvilágosodás egyenl?ségeszménye nagyon egyenl?tlen társadalomnak adja át a helyét, ami az angolszász országokban, els?sorban Amerikában már látható. A világ fejlett ötöde nyeli el a világ által elfogyasztott összes termék 86 százalékát, a legszegényebb ötödnek csak a teljes fogyasztás 1,3 százaléka jut. Az USA-ban a társadalom leggazdagabb ötödének jut a teljes jövedelem fele, míg az amerikaiak felének megtakarítása nem éri el az 1000 dollárt, ami a világ leggazdagabb országában valójában szegénységet jelent. A leggazdagabb amerikai, Bill Gates ma nagyobb vagyonnal rendelkezik, mint 140 millió amerikai összesen. A világ 358 milliárdosa gazdagabb, mint a világ fele, miközben 3 milliárd embernek nincs munkája. A világ népességének negyede, 1,6 milliárd ember él abban a száz országban, ahol évr?l évre romlik az életszínvonal. Afrikában ma az átlagos család 20 százalékkal fogyaszt kevesebbet, mint 25 éve. Az USA-ban 1,5 millió ember van rács mögött, ami a legmagasabb arány a világon. Kaliforniában ma az állami költségvetés 18 százalékát fordítják a börtönök fenntartására - többet, mint a fels?oktatásra.

A globális köz?pkor felé mutat sok más is, mint a magánélet új nyilvánossága, az emberi lélek meghódításának médiatörekvései, az értelem helyére lép? érzelmek, az anyagi világgal szemben a szellemi világ tényérése, a családi és nemzeti kötelékek lazulása. A határok, korlátok és kötöttségek lebomlásának korát éljük, de ez nem mindig jó hír. A nemzet, a család, az értelem, az egyenl?ség, a szolidaritás, valamint a magánélet és a nyilvánosság megkülönböztetése a felvilágosodás és a modern kor vívmánya. Ezek megr?zése elemi emberi és nemzeti érdekünk. A korlátok nem maguktól omlanak le, hanem azok segítségével, akik ebben érdekeltek.

Mi nem vagyunk érdekeltek annak a polgári világnak a lerombolásában, ami éppen most születhetne újjá Magyarországon.

(Jeremy Rifkin: The Age of Access, The New Culture of Hypercapitalism Where All of Life is a Paid-For Experience, Jeremy P. Tarcher/Putnam, New York, 2001)

Matolcsy György, hetivalasz.hu

Ajánló